

DRÖMMEN OM EVIGHETEN (1897)

Medan jag ännu var mycket ung, trodde jag med fullkomlig visshet, att jag hade en odödlig själ. Jag ansåg detta för en helig och dyrbar gåva, och jag var lycklig och stolt över den.

Ofta sade jag till mig själv:

– Det liv jag lever är en dunkel och förvirrad dröm. En gång kommer jag att vakna till en annan dröm, som står verkligheten närmare och har en djupare mening än denna. Ur den drömmen kommer jag att vakna till en tredje och sedan till en fjärde, och varje ny dröm står sanningen närmare än den förra. Detta närmande till sanningen utgör – och den är sinnrik och djup.

Och i glädjen över att veta, att jag i min odödliga själ ägde ett kapital, som icke kunde förloras på spel och icke utmätas för skuld, förde jag ett utsvävande liv och slösade likt en furste med vad jag ägde och vad jag icke ägde.

Men en afton befann jag mig med några av mina stallbröder i en stor sal, som glittrade av guld och elektriskt ljus, och ur vars golvspringor det steg upp en lukt av förruttelse. Två unga flickor med målade ansikten och en gammal kvinna med rynkorna fyllda av gips dansade där på en tribun, ackompanjerade av orkesterns vin, männens bifallsskrän och klangen av krossade glas. Vi betraktade dessa kvinnor, drucko mycket och samtalade om själens odödlighet.

– Det är dåraktigt att tro, sade en av mina stallbröder, som var äldre än jag, att det skulle vara en lycka att äga en odödlig själ. Betrakta denna gamla gumma, som dansar där borta, och vars huvud och händer darra, då hon står stilla ett ögonblick. Man ser strax, att hon är elak och ful och fullkomligt värdelös, och att hon blir det mer och mer med varje dag. Hur löjligt skulle det icke vara att tänka sig, att hon hade en odödlig själ! Men det förhåller sig alldeles på samma sätt med dig och mig och oss alla. Vilket dåligt skämt skulle det icke vara att skänka oss evighet!

– Vad som misshagar mig mest i det du säger, svarade jag, är icke det, att du förnekar själens odödlighet, men det att du finner ett nöje i att förneka den. Människorna likna barn, som leka i en trädgård, omhägnad av en hög mur. Gång efter annan öppnas en port i muren, och ett av barnen försvinner genom denna port. Man säger då till de andra, att det föres bort till en annan trädgård, som är större och vackrare än denna: då lyssna de ett ögonblick under tystnad, och sedan fortsätta de att leka bland blommorna. Antag nu, att en av gossarna är vetgirigare än de andra och klättrar upp på muren för att se, vart kamraterna taga vägen; och när han kommer ned igen, berättar han för de andra vad han sett: utanför porten sitter en jätte, han äter upp de barn som föras ut. Och de måste alla föras ut genom porten i tur och ordning! Du är den gossen,

Martin; och jag finner det obeskrivligt löjligt, att du berättar vad du tror dig ha sett, icke full av förtvivlan, utan stolt och glad att veta mera än de andra.

– Den yngsta av dessa flickor är mycket vacker, svarade Martin.

– Det är förfärligt att förintas, och det är också förfärligt att icke kunna förintas, sade en annan av mina vänner.

Martin fortsatte hans tankegång:

– Ja, sade han, man borde kunna finna en medelväg. Omgjorda dina länder och gå ut och sök medelproportionalen mellan tiden och evigheten. Den som finner den kan stifta en ny religion, ty han har då i sin makt det bästa lockbete som någonsin en människofiskare har ägt.

Orkestern slutade med en skräll. Salens guld glimmade mattare genom tobaksröken, och genom golvspringorna trängde det alltjämt upp en lukt av förruttnelse.

Vi bröto upp och skingrades åt var sitt håll. Jag irrade länge fram och åter genom gatorna, jag kom in på gator som jag icke kände igen och som jag aldrig sedan har återsett, underligt öde och tomma gator, vilkas hus tycktes öppna sina led för att bereda mig rum, vart jag än styrde mina steg, och sedan åter sluta sig bakom min rygg. Jag visste icke var jag befann mig, förrän jag med ens stod framför min egen port. Den stod vidöppen. Jag gick in genom porten och uppför trapporna. Vid ett av trappfönstren stannade jag och såg på månen; jag hade icke förut givit akt på att det var månsken denna kväll.

Men jag har aldrig varken förr eller senare sett månen sådan. Man kunde icke säga att den lyste. Den var askgrå och blek och onaturligt stor. Jag stod länge och stirrade på denna måne, ehuru jag var fruktansvärt trött och längtade efter att få sova.

Jag bodde i tredje våningen. Då jag hade gått två trappor, tackade jag Gud, att det endast återstod mig en. Men då jag kommit uppför denna trappa, slog det mig, att förstugan icke var mörk, som den eljest alltid brukade vara, utan svagt belyst liksom de andra förstugorna, där månen sken in genom trappfönstren. Men det fanns endast tre trappor i detta hus, utom vindstrappan; därför var den översta förstugan alltid mörk.

– Vindsdörren står öppen, sade jag till mig själv. Ljuset kommer från vindstrappan. Det är oförsvarligt av tjänstfolket att lämna vindsdörren öppen, det kan ju komma tjuvar upp på vinden.

Men där var ingen vindsdörr. Där var endast en vanlig trappa, likadan som de andra.

Jag hade alltså räknat fel; jag hade ännu en trappa, kvar.

Men då jag hade kommit uppför denna trappa och stod i förstugan, måste jag behärska mig för att icke skrika högt. Ty även denna förstuga var ljus, och icke heller där stod någon

vindsdörr öppen, men en ny trappa förde mot höjden liksom nyss. Och genom trappfönstret sken månen in, och den var askgrå och glanslös och onaturligt stor.

Jag störtade uppför trappan. Jag kunde icke tänka mera. Jag vacklade upp för ännu en, och ännu en; jag räknade dem icke längre.

Jag ville skrika, jag ville väcka upp detta förhäxade hus och se människor omkring mig; men min strupe var sammansnörd.

Plötsligt föll jag på den tanken att söka läsa namnen på dörrskyltarna. Vilka människor kunde väl bo i detta Babelstorn? Månljuset var för svagt, jag rev eld på en tändsticka och höll den tätt intill en skylt av mässing.

Jag läste där namnet på en av mina vänner, som var död.

Då lossnade min tungas band och jag skrek:

– Hjälp! Hjälp! Hjälp!

*

Detta rop blev min räddning, ty det väckte mig ur den förfärliga drömmen om evigheten.